

mulier instituut

Monitor sportuitgaven gemeenten 2018

Een overzicht van de uitgaven in 2018 en de uitbesteding van sporttaken

Remko van den Dool

Peter van Eldert

Monitor sportuitgaven gemeenten 2018

Een overzicht van de uitgaven in 2018 en de uitbesteding van sporttaken

Met ondersteuning van het ministerie van VWS.

Remko van den Dool

Peter van Eldert

© Mulier Instituut
Utrecht, december 2019

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
1.1	Aanleiding	4
1.2	Doelstelling en vraagstelling	4
1.3	Onderzoeksopzet	4
1.4	Leeswijzer	5
2.	Sportuitgaven gemeenten	6
2.1	Uitgaven gemeenten	6
2.2	Sport in relatie tot vrijetijdsuitgaven	8
2.3	Verschillen in uitgaven tussen gemeenten	8
3.	Details sportuitgaven en uitbesteding taken	12
3.1	Sportbeleid en activering	12
3.2	Sportaccommodaties	14
4.	Conclusies	17
	Referenties	18
	Bijlage 1. Bewerking financiële data gemeenten (IV3)	19
	Bijlage 2. Financiële categorieën	20
	Bijlage 3. Aanpassingen IV3 registratie per 2017	22

1. Inleiding

1.1 Aanleiding

Na de sporter zelf zijn gemeenten de belangrijkste financier van de sportsector. Van de overheidsbestedingen aan sport komt rond 90 procent van gemeenten (exclusief bewegingsonderwijs; Hoekman, Straatmeijer & Breedveld, 2014). Dit overzicht geeft aanleiding om de uitgaven en inkomsten van gemeenten aan sport te onderzoeken. Hiermee willen we de actuele ontwikkelingen op dit gebied in kaart brengen.

Het Mulier Instituut volgt vanaf 2015 de ontwikkelingen in de gemeentelijke uitgaven aan sport en rapporteert hier jaarlijks over. Het voorliggende rapport is de vijfde rapport in de reeks 'Monitor sportuitgaven gemeenten'. In het eerste rapport uit 2015 (Hoekman & Van den Dool, 2015) lag het accent, naast de ontwikkelingen in de periode 2010-2015, op de discrepantie tussen (aangekondigde) bezuinigingen en de daadwerkelijke uitgaven. In het tweede rapport was aandacht voor de periode 2010-2016. Daarnaast vergeleken we de sportuitgaven met het beeld dat gemeenteambtenaren hiervan hebben en de verschillen tussen begroting en realisatie (Van den Dool & Hoekman, 2017). In het derde rapport hebben we gekeken naar de relatie tussen de gemeentelijke sportuitgaven en de deelname aan sporttakken die een accommodatie nodig hebben (Van den Dool & Hoekman, 2018). Het vierde rapport heeft alleen betrekking op 2017 (Van den Dool, 2018). Een trendmatige vergelijking van 2017 met de periode 2010-2016 was door de aanpassingen in het registratiesysteem niet mogelijk. Voor dit vijfde rapport kunnen we de uitkomsten van 2018 met 2017 vergelijken. We gaan verder dieper in op de betekenis van de financiële categorieën voor de inrichting van de sport in een gemeente in relatie tot het wel of niet uitbesteden van taken door een gemeente.

Om inzicht te krijgen in de ontwikkelingen van de sportuitgaven van gemeenten, maken we gebruik van de IV3-data (informatie voor derden) van het CBS. Via Statline rapporteert het CBS met dezelfde data over de gemeentelijke uitgaven voor sport. Het CBS voert voor zijn eigen rapportage echter extra controles op de data uit. Dit betekent dat hun uitkomsten later beschikbaar komen en details verloren gaan die we in dit rapport wel bespreken. Daardoor kunnen de gepresenteerde cijfers op onderdelen kleine afwijkingen vertonen ten opzichte van de data die CBS uiteindelijk op Statline rapporteert. Nadere informatie over de verwerking van de IV3-data en de verschillen met de Statline-publicatie van het CBS zijn in bijlage 1 te vinden.

1.2 Doelstelling en vraagstelling

Het onderzoek heeft als doel om een gedetailleerd overzicht te geven van de gemeentelijke uitgaven aan sport voor het jaar 2018. Hiertoe zijn de volgende onderzoeksvragen geformuleerd:

1. Wat zijn de uitgaven aan sport in 2018 en hoe zijn deze samengesteld? (hoofdstuk 2)
2. Welke verschillen bestaan tussen gemeenten? (hoofdstuk 2)
3. In welke mate geven de uitgavenposten inzicht in de uitbesteding aan sportbedrijven in een gemeente? (hoofdstuk 3)

1.3 Onderzoeksopzet

Voor de beantwoording van de vragen analyseren we de IV3-data van de gemeenten. Het CBS stelt deze gegevens vanaf 2010 voor analyse beschikbaar. Bij onze analyse kijken we vooral naar de taakvelden Sportbeleid & activering (5.1) en Sportaccommodaties (5.2) waar gemeenten het merendeel van de sportuitgaven op boeken. Een klein deel van de uitgaven voor sport komt op andere taakvelden terecht zoals de uitgaven aan lichamelijke opvoeding op scholen.

Elk taakveld is in de IV3-data naar categorieën uit te splitsen, zoals rente, leningen, investeringen, uitbestedingen en loonuitgaven. We kunnen hierdoor voor bijvoorbeeld sportaccommodaties de kapitaallasten volgen. De gemeenten zijn echter vrij in hun keuze welke van de onderliggende categorieën zij benutten en hoe zij afschrijven. Hierdoor ontstaan verschillen die een analyse compliceren. Een overzicht van de categorieën die voor sport relevant zijn, is te vinden in bijlage 2.

In 2017 is het IV3-registratiesysteem aangepast. In de periode 2010-2016 zijn twee andere taakvelden gehanteerd die vooral naar type accommodatie onderscheiden: 530 (Sport) en 531 (Groene sportvelden en terreinen). Hoewel de definitie van de twee sporttaakvelden samen in 2017 niet is aangepast, zijn de sportuitgaven vanwege andere aanpassingen in de registratie niet vergelijkbaar. De aanpassingen hebben vooral betrekking op de andere toerekening van de overhead. Het gevolg is dat de (netto) sportuitgaven ruim een tiende lager liggen dan voorheen.

In dit rapport beschrijven we vooral de taakvelden Sportbeleid en activering (5.1) en Sportaccommodatie (5.2). Daarnaast gaan we in op Openbaar groen en (openlucht) recreatie (5.7), met name vanwege het toenemend gebruik van de openbare ruimte voor sportbeoefening (Wezenberg-Hoenderkamp & Hoekman, 2016) en de interesse van gemeenten voor sport in de buitenruimte (Hoekman & Van der Maat, 2017).

1.4 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 presenteren we de uitkomsten van de analyse van de IV3-data van gemeenten op sportuitgaven. Voor hoofdstuk 3 gaan we in op de inrichting van sportbeleid en -uitvoering in een gemeente. Vragen zoals in welke mate sport wordt uitbesteed, komen aan de orde. In het slothoofdstuk (hoofdstuk 4) bespreken we kort enkele kernuitkomsten en geven we in concluderende zin antwoord op de onderzoeksvragen.

2. Sportuitgaven gemeenten

In dit hoofdstuk bespreken we de gemeentelijke sportuitgaven over 2018 waarbij we de uitkomsten vergelijken met 2017. Een vergelijking met de perioden daarvoor is niet mogelijk vanwege aanpassingen in het registratiesysteem. In dit hoofdstuk maken we gebruik van de begrippen taakvelden en categorieën (zie voor uitleg en definitie paragraaf 1.3 Onderzoeksozet).

2.1 Uitgaven gemeenten

De uitgaven voor sport bedragen in 2018 bijna 1,1 miljard euro (tabel 2.1). Circa driekwart (74%) komt voor rekening van het taakveld Sportaccommodaties (5.2), de rest voor Sportbeleid en activering (5.1). Sport maakt 1,6 procent uit van alle uitgaven van gemeenten in 2018. De baten bedragen 8 procent van de uitgaven voor Sportbeleid & activering en 30 procent van de uitgaven voor Sportaccommodaties. Bij de baten van Sportaccommodaties bestaat twee derde uit huuropbrengsten (66%).

Het belang van sportdeelname in de openbare ruimte neemt de laatste jaren toe (RIVM, 2020). Daarom hebben we in de tabel ook de gegevens van het taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie (5.7) opgenomen. De Nederlandse gemeenten gaven hiervoor in 2018 1,3 miljard euro uit (1,9% van uitgaven).

De netto uitgaven aan sport zijn in 2018 in vergelijking met 2017 met 2,7 procent gegroeid (niet in tabel). Binnen de taakvelden zien we daarnaast een verschuiving. Het taakveld Sportaccommodaties laat een groei zien (plus 6%), maar het taakveld Sportbeleid en activering een afname (min 6%). Een verklaring voor deze verschuiving is niet voor handen. Wellicht dat de gemeenten voor 2018 meer tijd hebben genomen om de uitgaven bij het juiste taakveld te boeken waardoor de uitgaven binnen sport zijn verschoven (de verantwoording is voor 2017 sterk herzien).

Tabel 2.1 Uitgaven en inkomsten gemeenten (in euro's x 1.000) en het percentage van (netto) uitgaven van alle uitgaven van de gemeenten in 2017 en 2018

	Sport (totaal)	Sportbeleid en activering	Sportaccommodaties	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Lasten 2018	1.448.044	310.672	1.137.372	1.429.524
Baten 2018	363.975	25.261	338.714	146.188
Netto 2018	1.084.069	285.411	798.658	1.283.336
% (netto) uitgaven 2018	1,6	0,4	1,2	1,9
Lasten 2017	1.428.327	323.858	1.104.469	1.358.432
Baten 2017	372.567	21.300	351.267	130.949
Netto 2017	1.055.760	302.558	753.202	1.227.483
% (netto) uitgaven 2017	1,6	0,5	1,2	1,9

Bron: IV3-data CBS, 2017 en 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Naast de netto uitgaven van alle gemeenten in Nederland hebben we ook de gemeentelijke sportuitgaven per Nederlander uitgerekend (tabel 2.2). In onze eerdere rapporten hebben we deze getrappt vastgesteld.

We berekenden toen het gemiddelde van de cijfers van de gemeenten (grote gemeenten telden even zwaar mee als kleine). Daardoor wijken de gemiddelden van de eerdere rapporten enigszins af.

We zien dat per Nederlander in 2018 door gemeenten 64 euro aan sport is uitgegeven en 75 euro aan Openbaar groen en (openlucht) recreatie. Voor Sportbeleid en activering gaat het om 17 euro en voor Sportaccommodaties om 47 euro. Voor *Nederland als geheel* groeien de uitgaven met 2,7 procent zoals we hiervoor aangaven (tekst voor tabel 2.1). Maar *per Nederlander*, dus afgezien van de groei van de bevolking, nemen de uitgaven voor sport door de gemeenten met 2 procent toe (1,9%). De inflatie was van 2017 op 2018 1,7 procent (CBS Statline, 3 oktober 2019). Wanneer we hiervoor corrigeren, zijn per saldo de uitgaven per Nederlander nauwelijks toegenomen (0,2%).

Tabel 2.2 (Netto) sportuitgaven gemeenten (in euro's per Nederlander) in 2017 en 2018

	Sport (totaal)	Sportbeleid en activering	Sportaccommodaties	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
2018	63,6	17,0	46,6	74,9
2017	62,4	18,1	44,4	71,9
Index (2018/2017)	1,02	0,94	1,05	1,04

Bron: IV3-data CBS, 2017 en 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Behalve de gerealiseerde uitgaven geven we ook de begrote uitgaven weer (tabel 2.3). De begrotingen zijn voor sport niet goed met de gerealiseerde uitgaven te vergelijken. Doorgaans liggen de gerealiseerde uitgaven enkele procenten boven de begrotingen (zie ook Van den Dool en Hoekman, 2017). Wellicht dat dit komt door ad hoc uitgaven in gemeenten of niet uitgevoerde bezuinigingen. Hierbij valt te denken aan lekkende daken van een sporthal, een tegenvallend seizoen voor een zwembad, of een huurverhoging of subsidieaanpassing voor sportverenigingen die niet door de Raad komt. De begrotingen geven wel een indruk van de toekomstige uitgaven aan sport als we deze met eerdere begrotingen vergelijken. Van 2017 op 2018 lijkt de toename van de netto sportuitgaven wat groter dan van 2018 op 2019. Voor Sportbeleid en activering zien we dat voor 2018 meer is begroot dan voor 2017, terwijl de gerealiseerde uitgaven in 2018 lager waren. Voor 2020 lijken de uitgaven per inwoner hoger uit te vallen voor sport, maar ook voor openbaar groen/recreatie.

Tabel 2.3 Voorziene (netto) uitgaven in begrotingen 2017–2020 (in euro's per Nederlander)

	Sport (totaal)	Sportbeleid en activering	Sportaccommodaties	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Begroting 2017	61,4	16,4	45,0	69,8
Begroting 2018	62,8	20,4	42,4	72,7
Begroting 2019	63,0	17,7	45,3	78,6
Begroting 2020 (1 ^e ronde)	65,8	19,8	46,0	81,7

Bron: IV3-data CBS, 2017-2020. Bewerking: Mulier Instituut.

2.2 Sport in relatie tot vrijetijdsuitgaven

Om de uitkomsten voor sport in perspectief te kunnen plaatsen, bezien we ook de ontwikkeling van de gemeentelijke uitgaven binnen het bredere vrijetijd domein. Daarbij bekijken we wat de positie is van sportuitgaven in de categorie vrijetijdsuitgaven van gemeenten (tabel 2.4). Deze vrijetijdsuitgaven betreffen behalve sport ook openbaar bibliotheekwerk, vormings- en ontwikkelingswerk, kunst, oudheidkunde/musea, natuurbescherming, openbaar groen/openluchtrecreatie en overige recreatieve voorzieningen (taakvelden 5.x).

Het aandeel van vrijetijdsuitgaven in de netto uitgaven van de gemeenten was in 2018 6 procent. Binnen de vrijetijdsuitgaven van gemeenten zien we dat de uitgaven voor sport 27 procent zijn. Sport heeft daarmee een belangrijke positie binnen de vrijetijdsuitgaven van gemeenten. Dit zien we terug in de aandacht voor sport in collegeprogramma's (Hoekman & Reitsma, 2018) en in het belang dat inwoners volgens bevolkingsonderzoek hechten aan sportuitgaven van gemeenten (Hoeijmakers & Hoekman, 2018). Zo vinden burgers zwembaden belangrijke door de gemeente ondersteunde voorzieningen. Belangrijker dan voorzieningen zoals buurthuizen, schouwburgen, musea of parken (Bakker & Van der Werff, 2013).

Zoals we eerder in tabel 2.2 zagen, zijn de uitgaven voor het taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie hoger dan voor sport (32%). Cultuur komt op de derde plaats met 23 procent. Minder uitgaven zijn er voor Media, Musea en Cultureel erfgoed.

Als we de uitgaven van 2018 met die van 2017 vergelijken, zien we de eerder besproken verschuiving ten gunste van Sportaccommodaties en ten koste van Sportbeleid & activering terugkomen. Voor deze taakvelden samen blijft het verschil in 2018 en 2017 gelijk (27%). Ook de netto uitgaven voor alle taakvelden voor de vrije tijd blijven stabiel (6%).

Tabel 2.4 (Netto) uitgaven gemeenten voor taakvelden vrije tijd (5.x) naar aandeel in de gemeentelijke uitgaven en binnen vrije tijd, voor 2017–2018 (in procenten)

	Realisatie 2017	Realisatie 2018	% van vrije tijd (2017)	% van vrije tijd (2018)
Sportbeleid en activering	0,5	0,4	8	7
Sportaccommodaties	1,2	1,2	19	20
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1,9	1,9	32	32
Cultuurpresentatie, cultuurproductie & cultuurparticipatie	1,3	1,4	22	23
Musea	0,4	0,4	7	6
Cultureel erfgoed	0,1	0,1	2	2
Media	0,6	0,6	10	10
Aandeel vrije tijd, totaal	6,0	6,0	100	100

Bron: IV3-data CBS, 2017-2018. Bewerking: Mulier Instituut.

2.3 Verschillen in uitgaven tussen gemeenten

Naast de landelijke uitgaven en de financiële verantwoording van sport hebben we de verschillen in uitgaven aan sport tussen de gemeenten bestudeerd. De beste vergelijking ontstaat door de gemiddelde uitgaven per inwoner te rapporteren. Daartoe geven we voor 2018 voor de drie onderzochte taakvelden de

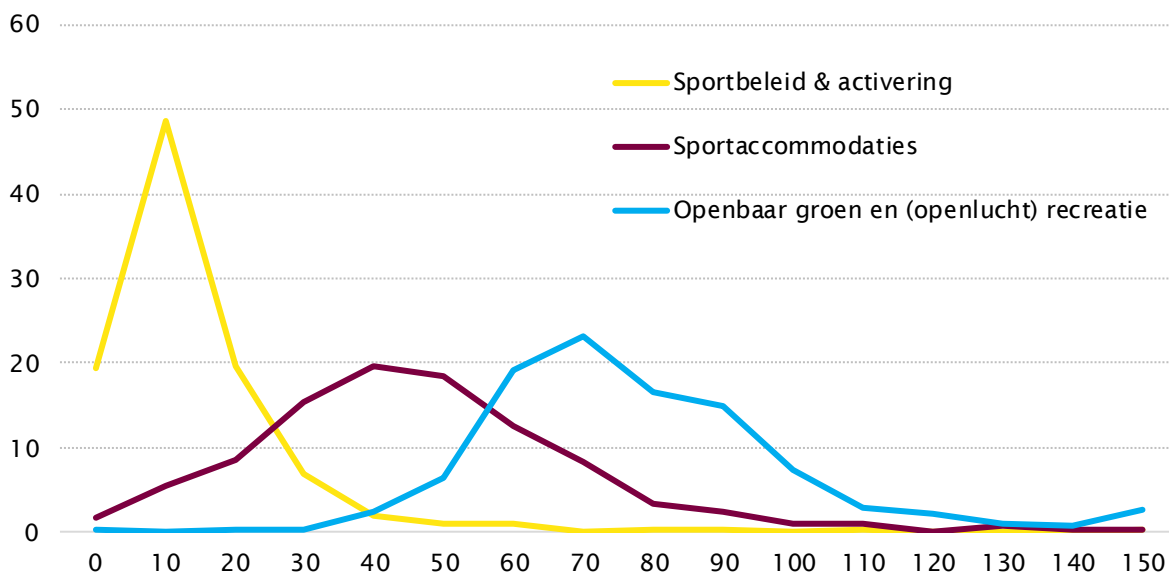

spreiding voor alle gemeenten weer (figuur 2.1). Hieruit blijkt dat de verschillen in deze uitgaven vrij fors zijn. Zo geeft 32 procent van de gemeenten meer dan 15 euro per inwoner uit aan sportbeleid en activering (5.1), maar de helft van de gemeenten besteedt ongeveer 10 euro en een vijfde minder. 5 procent geeft meer dan 35 euro per inwoner uit (genoemde percentages niet in tabel).

De gemeenten gaven in 2018 per inwoner bijna 47 euro aan sportaccommodaties uit. Ruim een derde van de gemeenten (38%) zit rond 35-55 euro per inwoner voor sportaccommodaties. 8 procent van alle gemeenten geeft 15 euro of minder uit. 3 procent van de gemeenten geeft meer dan 100 euro per inwoner uit aan sportaccommodaties.

De gemeenten geven gemiddeld 75 euro per inwoner uit voor Openbaar groen en (openlucht) recreatie. Voor dit taakveld bestaat minder variatie: 73 procent geeft tussen de 55 en 95 euro per inwoner uit. 10 procent van de gemeenten geeft tot 55 euro aan dit taakveld uit en 17 procent geeft 95 euro of meer uit.

Figuur 2.1 Gemiddelde uitgaven per inwoner (in euro's) voor sport (horizontaal) afgezet tegen het aantal gemeenten (verticaal) in 2018

Bron: IV3-data CBS, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

In tabel 2.5 hebben we de gemiddelde uitgaven per inwoner vergeleken met de omvang van een gemeente. In 2018 bedroegen de gemeentelijke sportuitgaven 63,6 euro per inwoner. Hoe meer inwoners gemeenten hebben, hoe meer zij per inwoner aan sport uitgeven. Het verschil tussen gemeenten tot 20.000 inwoners en met 20.000-50.000 inwoners is overigens gering. Gemeenten met meer dan 100.000 inwoners besteden per inwoner het meest aan sport (€ 71 in 2018). Een verklaring voor dit verschil schuilt enerzijds in de hogere (netto) uitgaven van gemeenten met meer dan 50.000 inwoners voor Sportbeleid en activering (€21 versus €17 voor totaal). Anderzijds geven de grootste steden (100.000 inwoners of meer) meer uit aan sportaccommodaties (€ 50). Opmerkelijk is dat steden met 50.000-100.000 inwoners het minst aan accommodaties uitgeven (€ 41). Kleinere gemeenten geven hieraan 46 en 47 euro per inwoner uit. Doordat de grootste steden een centrumfunctie hebben, zijn de voorzieningen daar doorgaans beter/gevarieerder, hetgeen hogere uitgaven per inwoner aan sportaccommodaties kan verklaren. In onze rapportage over 2017 zagen we echter niet dat de grootste gemeenten het meest aan sport uitgaven.

De uitgaven van kleinere gemeenten aan Openbaar groen en (openlucht) recreatie zijn het hoogst (€ 80 per inwoner). Naarmate het aantal inwoners van een gemeente toeneemt, zien we minder uitgaven voor dit taakveld. De grootste gemeenten geven 70 euro per inwoner uit. De reden hiervoor is wellicht dat

kleinere gemeenten relatief meer openbaar groen hebben (natuurgebieden horen vaak bij kleinere gemeenten). De uitgaven voor sport en het taakveld Openbaar groen en (openlucht) recreatie zijn bij elkaar opgeteld 134 euro. Het onderscheid naar omvang van een gemeente is daarbij vrijwel afwezig.

Tabel 2.5 Netto uitgaven Nederlandse gemeenten in 2018, Nederlandse bevolking (gemiddelde per inwoner in euro's)

	Sport (totaal)	Sportbeleid en activering	Sport accommodaties	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
Totaal	63,6	17,0	46,6	74,9
< 20.000 inwoners	58,2	11,6	46,6	80,0
20.000 - 50.000	58,8	12,5	46,3	79,1
50.000 - 100.000	61,2	20,6	40,6	74,7
100.000 of meer	70,6	20,5	50,1	69,9

Bron: IV3-data CBS, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Clusters gemeenten met vergelijkbare kenmerken

Behalve naar omvang van de gemeenten kunnen we ook voor andere kenmerken van gemeenten kijken in welke mate de uitgaven verschillen vertonen. We hebben daartoe gemeenten ingedeeld op basis van het percentage hoogopgeleiden, het gemiddelde persoonlijke inkomen, de stedelijkheid, het percentage mensen tot 20 jaar, het percentage mensen van 65 jaar of ouder en het percentage mensen met een niet-westerse achtergrond. De indeling is bepaald met de clusterprocedure Twostep (Spss, 2001). De procedure voegt in eerste instantie sterk op elkaar lijkende cases (hier gemeenten) bij elkaar. In tweede instantie bepaalt deze pre-clusters bij elkaar. Het voordeel is dat hierdoor veel waarnemingen zijn te verwerken. Uit de procedure zijn drie clusters voortgekomen. De clusters kunnen we als volgt omschrijven:

- Ouder, rijker & fysiek actief (16% van de gemeenten). In deze gemeenten ligt het persoonlijk inkomen hoger dan gemiddeld. Verder zijn de inwoners wat ouder en relatief hoger opgeleid.
- Sterk stedelijk (32% van de gemeenten). Deze gemeenten kenmerken zich vooral door het sterk stedelijke karakter. De inwoners zijn gemiddeld qua inkomen en leeftijd. In deze gemeenten wonen meer mensen met een niet-westerse herkomst en minder mensen die lid zijn van een sportclub.
- Minder hoog opgeleid, minder stedelijk (52% van de gemeenten). De grootste groep gemeenten maakt voornamelijk deel uit van niet- of matig stedelijke gebieden. Het percentage hoger opgeleiden is duidelijk minder dan gemiddeld.

De clusters zijn in de volgende tabel opgenomen. Weergegeven zijn de kenmerken waarop we hebben geclusterd, enkele indicatoren van sportbeleid en enkele uitkomsten van de analyse van de sportuitgaven uit 2018.

Tabel 2.6 Kenmerken bewoners en sportuitgaven naar indeling gemeenten in clusters in 2018

	Totaal	Ouder, rijker & fysiek actief	Sterk stedelijk	Minder hoog opgeleid, minder stedelijk
<i>Aantal gemeenten</i>	374	60	118	196
Algemene kenmerken gemeenten (op geclusterd)				
Hoog opgeleiden (%)	27	33	30	23
Persoonlijk inkomen (2016, x 1.000 €)	25	29	25	23
Tot 20 jaar (%)	22	21	23	23
65 jaar of ouder (%)	21	25	19	21
Stedelijkheid (gemiddelde 2018, 1=max, 5=min.)	3,5	3,8	2,1	4,1
Niet-westerse achtergrond (%)	7	5	13	4
Sportieve beleidsindicatoren gemeenten				
Leden sportvereniging (2017, %, RIVM/NOC*NSF)	28	31	25	29
Deelname sport (% wekelijks)	50	53	52	49
Voldoen aan beweegnorm (%)	63	66	63	63
Uitgaven aan sport				
Sportbeleid en activering (€ per inwoner 2018)	17	13	20	12
Sportaccommodaties (€ per inwoner 2018)	47	45	45	50
Openbaar groen en (openlucht) recreatie (€ per inwoner 2018)	75	83	72	79

Bron: IV3-data CBS, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

De resultaten laten zien dat de uitgaven voor accommodaties vooral plaatsvinden in gemeenten waarvan de bewoners minder vaak hoogopgeleid zijn (tabel 2.6). De uitgaven voor sportbeleid en activering zijn duidelijk hoger in sterk stedelijke gemeenten. In gemeenten waarvan de bevolking wat ouder is en een hoger inkomen heeft (plus een hogere sportdeelname) zien we dat de uitgaven voor Openbaar groen en openlucht recreatie hoger zijn.

3. Details sportuitgaven en uitbesteding taken

In dit hoofdstuk geven we per taakveld inzicht in hoe de sportuitgaven van de gemeenten zijn opgebouwd. Hierbij kijken we naar de categorieën waarop gemeenten inkomsten en uitgaven kunnen boeken. Daarnaast diepen we de onderverdeling van de sportuitgaven verder uit met de focus op de uitbesteding van sportbeleid en de exploitatie van sportaccommodaties aan extern verzelfstandigde sportbedrijven. Dit doen we aan de hand van de inventarisatie van het gebruik van sportbedrijven voor gemeenten in het panelonderzoek van de Vereniging Sport Gemeenten (VSG) onder sportambtenaren (najaar 2019).

Gemeenten kunnen voor de IV3-staten inkomsten en uitgaven binnen de taakvelden *Sportbeleid en activering* (5.1) en *Sportaccommodaties* (5.2) op 37 categorieën boeken (zie bijlage 2 voor een overzicht). Deze hebben we samengevat in acht bij elkaar passende groepen. De groepen zijn:

- *A: stimulering/beleid (5.1)*. Kosten voor beleidsontwikkeling en beleidsuitvoering.
- *B: subsidie stimulering (5.1)*. Subsidie voor sportclubs en individuen.
- *C: uitbesteding sportbeleid/stimulering (5.1)*. Kosten voor de uitvoer van het sportbeleid door andere partijen, zoals een stichting die de sportdeelname van specifieke groepen probeert te stimuleren.
- *D: investeringen/afschrijvingen (5.2)*. Kosten zoals afschrijvingen en de aankoop van grond voor nieuw te bouwen accommodaties.
- *E: interne exploitatie accommodaties (5.2)*. Kosten/opbrengsten die samenhangen met de exploitatie van een accommodatie door een gemeente zoals huuropbrengsten, entreegelden, salarissen en de inhuur van onderhoudsbedrijven.
- *F: externe exploitatie accommodaties (5.2)*. Exploitatie kan in handen van een bedrijf of stichting zijn die hiervoor subsidie krijgt.
- *G: subsidie exploitatie accommodaties door clubs (5.2)*.
- *H: Overig (5.1 & 5.2)*.

De indeling in groepen is op twee punten aangepast in vergelijking met ons vorige rapport (zie bijlage 3 voor details). De cijfers voor 2017 in dit rapport wijken daardoor enigszins af van cijfers uit de voorgaande rapportage.

3.1 Sportbeleid en activering

Voor het taakveld *Sportbeleid en activering* gaven gemeenten in 2018 gemiddeld 17 euro per inwoner uit (tabel 3.1). Daarvan besteden zij 3,4 euro per inwoner aan de uitbesteding van sportbeleid en stimulering, bijvoorbeeld aan specifieke stichtingen. 7 euro besteden zij aan subsidies voor stimulering. Enerzijds zijn deze uitgaven bedoeld voor sportclubs (€ 3,3; niet in tabel) anderzijds voor burgers om de drempel om te sporten te verlagen (resterende € 3,7). Aan beleidsontwikkeling en uitvoering door de gemeenten zelf is in 2018 6,3 euro besteed. Als we de uitkomsten van 2018 met 2017 vergelijken, zien we enkele verschuivingen. De vastgestelde afname in de netto uitgaven voor Sportbeleid en activering van 2017 op 2018 gaat samen met een vermindering van de kosten voor beleid (-€ 0,5), subsidies (-€1,4) en overige kosten (-€0,6). De kosten voor de uitbesteding van beleid zijn tegelijkertijd toegenomen (€1,3).

Tabel 3.1 Onderverdeling (netto) uitgaven Nederlandse gemeenten voor *Sportbeleid en activering* in 2017 en 2018, Nederlandse bevolking (gemiddelde per inwoner in euro's)

	2017	2018
<i>Besteding sportbeleid en activering per inwoner:</i>	18,1	17,0
A stimulering/beleid	6,9	6,3
B subsidie stimulering	8,4	7,0
C uitbesteding sportbeleid /stimulering (overheden /stichtingen)	2,1	3,4
H overig	0,7	0,2

Bron: IV3-data CBS, 2017 en 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

De kosten per inwoner voor stimulering en beleid vallen hoger uit naarmate een gemeente meer inwoners heeft, € 3,5 voor de kleinste en € 8,8 voor de grootste gemeente (tabel 3.2). Ook voor de uitbesteding van sportbeleid en stimulering zien we dit patroon (€ 1,9 voor de kleinste en € 5,7 voor de grootste). De uitgaven voor subsidies om sport te stimuleren (zoals voor sportclubs of minder vermogende burgers) liggen bij gemeenten van 50.000 tot 100.000 inwoners het hoogst (€ 9,6). Andere gemeenten besteden daar 3 tot 4 euro minder aan.

Tabel 3.2 Specifieke (netto) uitgaven voor *Sportbeleid en activering* naar omvang gemeenten 2018, Nederlandse bevolking (gemiddelde per inwoner in euro's)

	Totaal	< 20.000	20.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000 of meer
<i>Besteding sportbeleid en activering per inwoner:</i>	17,0	11,6	12,5	20,6	20,5
A stimulering/beleid	6,3	3,5	4,0	7,0	8,8
B subsidie stimulering	7,0	5,5	6,7	9,6	6,4
C uitbesteding sportbeleid/stimulering	3,4	1,9	1,1	3,7	5,7
H overig sport	0,2	0,6	0,7	0,3	0,5

Bron: IV3-data CBS, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Uitbesteding sportbeleid en activering

Zoals de voorgaande tabellen laten zien, bestaat een deel van de uitgaven van gemeenten voor sportbeleid en activering uit uitbesteding. Tevens is in tabel 3.1 te zien dat de netto uitgaven aan uitbesteding zijn toegenomen ten opzichte van 2017 terwijl de netto uitgaven voor de andere taken juist zijn gedaald. Voor deze uitbesteding kunnen gemeenten gebruik maken van een extern verzelfstandigd sportbedrijf. Dit sportbedrijf heeft een eigen rechtspersoonlijkheid zoals een nv, stichting of vereniging en krijgt dan een subsidie voor het uitvoeren van het sportbeleid in de gemeente.

Een meting in het panel van sportambtenaren van de Vereniging Sport en Gemeenten (najaar 2019) maakt het mogelijk om gemeenten te onderscheiden die beleidstaken uitbesteden aan een extern

verzelfstandigd sportbedrijf. De uitkomsten onder de aan het onderzoek deelnemende gemeenten (respons n=167¹) naar het gebruik van extern verzelfstandigde sportbedrijven zijn als volgt:

- 4 procent van de gemeenten zet een extern verzelfstandigd sportbedrijf alleen in voor sportbeleid en activering;
- 16 procent alleen voor sportaccommodaties;
- 13 procent zowel voor sportbeleid en activering als voor sportaccommodaties;
- 68 procent besteedt geen beleidstaken uit aan een extern verzelfstandigd sportbedrijf.

In tabel 3.3 splitsen we de categorieën met gemeentelijke uitgaven voor *Sportbeleid en activering* uit naar wel of niet uitbesteden aan een extern verzelfstandigd sportbedrijf. Hieruit blijkt dat de netto uitgaven aan sportbeleid en activering hoger liggen in gemeenten die dit beleid uitbesteden (€16,8 per inwoner) vergeleken met gemeenten die niets uitbesteden aan een sportbedrijf (€12,5 per inwoner). De netto uitgaven zijn ook hoger wanneer gemeenten zowel sportbeleid als sportaccommodaties bij een sportbedrijf neerleggen (€25,3 per inwoner). Dit bedrag valt zo hoog uit omdat een aanzienlijk deel van deze gemeenten de subsidies die bestemd zijn voor de accommodaties hoofdzakelijk op het taakveld Sportbeleid en activering boekt (en dus weinig op het taakveld Accommodaties; niet in tabel). Mogelijk maakt dit deel uit van een stimuleringsopdracht die de bedrijven meekrijgen, zonder goede sportaccommodaties is de sportdeelname immers niet goed te bevorderen. Opvallend is dat gemeenten die alleen voor de uitvoering van het beleid voor het taakveld Accommodaties gebruik maken van een extern verzelfstandigd sportbedrijf, het minst uitgeven aan *Sportbeleid en activering* (€ 9,9).

Tabel 3.3 Specifieke (netto) uitgaven voor *Sportbeleid en activering* in 2018 naar uitbesteding aan een sportbedrijf in 2019 (gemiddelde per inwoner in euro's)

	Sportbeleid & activering (n=6)	Accommodaties (n=27)	Beide uitbesteed (n=21)	Geen uitbesteding (n=113)
Netto uitgaven sportbeleid en activering	16,8	9,9	25,3	12,5
A simulering / beleid	8,1	5,1	3,9	4,5
B subsidie stimulering	4,5	4,5	12,1	5,8
C uitbesteding sportbeleid / stimulering	1,8	0,2	9,0	1,3
H overig	2,4	0,1	0,4	0,9

Bron: VSG panel sportambtenaren najaar 2019; IV3-data CBS, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

3.2 Sportaccommodaties

Zoals we in de inleiding van paragraaf 2.1 hebben beschreven maken in 2018 de accommodaties 74 procent van de uitgaven voor sport uit. Voor een belangrijk deel betreft dit investeringen en afschrijvingen (€ 21,9 per inwoner, tabel 3.4). De exploitatiekosten zijn vrijwel gelijk als we de interne

¹ De vragenlijst van het panel is ingevuld in het najaar van 2019. In de analyse zijn de gemeenten meegenomen die zowel in 2018 als 2019 bestonden om de antwoorden aan de Iv3-staten 2018 te koppelen. Door met de IV3 data van 2017 of 2019 te vergelijken kunnen verschillen ontstaan door een ander aantal waarnemingen.

als externe exploitatie bij elkaar optellen (€ 21,5). Gemeenten besteden gemiddeld 11,6 euro aan interne exploitatie en 9,9 euro aan externe exploitatie. Daarbovenop komen subsidies aan (doorgaans) sportclubs die bedoeld zijn om de accommodaties betaalbaar te houden voor clubs (€ 3,2).

Van 2017 op 2018 is een groei te zien in de netto uitgaven aan sportaccommodaties van ruim 2 euro. Uitgesplitst zien we een afnemend belang van de interne exploitatie (-€0,7) en een toename van de externe exploitatie (€ 2,6). De subsidies voor de exploitatie van accommodaties door sportclubs groeien marginaal (€ 0,3) en de investeringen blijven vrijwel op peil (€0,1).

Tabel 3.4 Onderverdeling (netto) uitgaven Nederlandse gemeenten voor *Sportaccommodaties* in 2017 en 2018, Nederlandse bevolking (gemiddelde per inwoner in euro's)

	2017	2018
<i>Besteding sportaccommodaties per inwoner:</i>	44,4	46,6
D investeringen/afschrijvingen	21,8	21,9
E interne exploitatie	12,3	11,6
F externe exploitatie	7,3	9,9
G subsidie exploitatie accommodaties door clubs	3,0	3,2
H overig	0,0	0,0

Bron: IV3-data CBS, 2017 en 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Naar omvang van de gemeenten zien we voor het taakveld *Sportaccommodaties* dat de subsidie voor exploitatie door bijvoorbeeld sportclubs het grootst in de kleinste gemeenten (€5,3, tabel 3.5) en voor de grootste het kleinst (€1,7). Voor de externe exploitatie zien we een omgekeerd patroon. De grootste gemeenten geven hieraan 13 euro uit en de kleinste 9,7 euro. Het verschil voor gemeenten met 20.000 tot 100.000 inwoners is gering. Voor de Investeringen/afschrijvingen en Interne exploitatie wijken de gemeenten met 50.000 tot 100.000 inwoners van de andere gemeenten af. Deze gemeenten hebben wat meer afschrijvingen en besteden duidelijk minder aan interne exploitatie. Dit patroon zagen we overigens ook over 2017.

Tabel 3.5 Specifieke (netto) uitgaven voor *Sportaccommodaties* naar omvang gemeenten in 2018, bevolking (gemiddelde per inwoner in euro's)

	Totaal	< 20.000	20.000 - 50.000	50.000 - 100.000	100.000 of meer
<i>Besteding per inwoner:</i>	46,6	46,6	46,3	40,6	50,1
D investeringen/afschrijvingen	21,9	20,0	21,9	23,1	21,7
E interne exploitatie	11,6	11,5	11,8	7,4	13,7
F externe exploitatie	9,9	9,7	7,8	7,9	13,0
G subsidie exploitatie door clubs	3,2	5,3	4,9	2,3	1,7
H overig	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Bron: IV3-data CBS, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

Uitbesteding sportaccommodaties

In het merendeel van de Nederlandse gemeenten ligt de exploitatie van de sportaccommodaties bij de gemeente zelf (Schadenberg en van Eldert, 2019). In de gemeenten die uitbesteden treffen we verschillende exploitatievormen aan, waaronder het gebruik van een extern verzelfstandigd sportbedrijf. Zoals in paragraaf 3.1 onder *Uitbesteding sportbeleid en activering* naar voren kwam maakt 29 procent van de gemeenten gebruik van een extern verzelfstandigd sportbedrijf. Dit hoeft overigens niet te betekenen dat alle sportaccommodaties door dit sportbedrijf worden geëxploiteerd. In veel gemeenten is sprake van meerdere exploitatievormen (Schadenberg en van Eldert, 2019), een gemeente kan de exploitatie van een deel van de sportaccommodaties bij een sportbedrijf neerleggen en de rest zelf exploiteren. In het geval van een extern verzelfstandige sportaccommodatie komen de inkomsten (o.a. huur en entreegelden) en uitgaven (o.a. onderhoud) dan bij het sportbedrijf terecht. Om de exploitatie sluitend te krijgen, ontvangen zij van de gemeente een jaarlijkse subsidie. Met de uitbesteding proberen gemeenten onder andere de exploitatietekorten van sportaccommodaties te beperken (Hoekman et al., 2019).

In deze opzet lijken gemeenten op het eerste gezicht te slagen. Gemeenten die voor de accommodaties gebruik maken van een extern verzelfstandigd sportbedrijf hebben namelijk lagere netto uitgaven (€43,8 per inwoner) dan gemeenten die geen gebruik maken van een extern verzelfstandigd sportbedrijf (€47,7 per inwoner, tabel 3.6). De netto uitgaven liggen nog lager wanneer zij naast sportaccommodaties ook het taakveld Sportbeleid en activering uitbesteden. Hiervoor maken we dezelfde kanttekening als bij de bespreking hiervan eerder in dit hoofdstuk. Gemeenten kunnen namelijk voor de registratie van hun uitgaven de subsidie voor het sportbedrijf geheel op het taakveld sportbeleid en activering boeken, dus ook de kosten voor sportaccommodaties (zie ook paragraaf 3.1). De netto uitgaven aan sportaccommodaties liggen het laagst onder de gemeenten die enkel voor sportbeleid en activering gebruikmaken van een extern verzelfstandigd sportbedrijf.

Tabel 3.6 Specifieke (netto) uitgaven voor Sportaccommodaties in 2018 naar uitbesteding aan een extern verzelfstandigd sportbedrijf in 2019 (gemiddelde per inwoner in euro's)

	Sportbeleid & activering (n=6)	Accommodaties (n=27)	Beide uitbested (n=21)	Geen uitbesteding (n=113)
<i>Besteding sportaccommodaties per inwoner:</i>	31,5	43,8	36,1	47,7
D investeringen/afschrijvingen	15,8	21,3	21,2	22,4
E interne exploitatie	9,0	6,4	1,4	13,4
F externe exploitatie	6,5	13,6	9,5	7,5
G subsidie exploitatie door clubs	0,2	2,5	4,0	4,4
H overig	0,0	0,0	0,0	0,0

Bron: VSG panel sportambtenaren, najaar 2019; IV3-data CBS, 2018. Bewerking: Mulier Instituut.

De verschillen in het gebruik van extern verzelfstandigde sportbedrijven zijn ook terug te zien in de onderverdeling van de netto uitgaven aan sportaccommodaties. Gemeenten die voor de exploitatie van sportaccommodaties gebruik maken van een extern verzelfstandigd sportbedrijf geven logischerwijs meer uit aan externe exploitatie dan aan interne exploitatie. Wanneer gemeenten geen gebruik maken van een extern verzelfstandigd sportbedrijf voor sportaccommodaties is dit juist andersom. Verder is uit tabel 3.6 op te maken dat veel gemeenten een deel zelf beheren en een deel uitbesteden.

4. Conclusies

In dit vijfde rapport van de Monitor sportuitgaven gemeenten hebben we een algemeen overzicht van de (netto) sportuitgaven gegeven. Vervolgens hebben we de verschillen in de uitgaven tussen de gemeenten laten zien. Daarnaast hebben we aandacht besteed aan deze uitgaven in relatie tot de uitbesteding van taken.

In 2018 hebben de gemeenten (netto) bijna 1,1 miljard euro aan sport uitgegeven. Dit betreft 1,6 procent van alle uitgaven van de gemeenten. De (netto) uitgaven aan het taakveld Sportaccommodaties maken 74 procent van de sportuitgaven uit. De resterende 26 procent van de uitgaven heeft betrekking op het taakveld Sportbeleid en activering. Per saldo geven de gemeenten in 2018 2,7 procent meer uit aan sport dan in 2017. Maar als we rekening houden met de inflatie (1,7%) en ook de bevolkingsgroei meenemen, dan verdwijnt deze groei vrijwel geheel.

In de zomer van 2018 is het Nationaal Sportakkoord getekend. In principe zouden daaruit extra uitgaven van gemeenten kunnen voortvloeien. Doordat in 2019 de gemeenten vooral plannen hebben opgesteld, verwachten we deze mogelijke extra uitgaven pas terug te zien in de uitgaven over 2020 (de cijfers van de begroting voor 2020 lijkt daarop te wijzen). Ook de eventuele plannen voortkomend uit de gemeenteraadsverkiezingen van maart 2018 zullen pas zichtbaar zijn in de sportuitgaven over 2019.

De verschillen in de (netto) sportuitgaven van de gemeenten zijn vrij groot met name voor het taakveld Sportbeleid & activering. Eerder stelden we een grote variatie van de uitgaven van jaar op jaar voor een gemeente vast (Van den Dool en Hoekman, 2018). Daaruit leidden we af dat de fluctuatie vooral te wijten is aan de wijze van boeken van incidentele uitgaven. Maar los daarvan zien we ook patronen. Zo geven grotere gemeenten per inwoner meer aan sport uit. Daarnaast zien we dat minder stedelijke gemeenten meer aan het taakveld accommodaties uitgeven en sterk stedelijke gemeenten meer aan het taakveld Sportbeleid en activering. De minder stedelijke gemeenten hebben mogelijk te maken met een zekere versnippering van sportaccommodaties. Ze willen wel voorzieningen bieden, maar een kleiner aantal gebruikers maakt de exploitatie lastiger. In de sterk stedelijke gemeenten is vaker sprake van clustering van groepen die qua sportdeelname achterblijven. Dit motiveert deze gemeenten om met maatregelen de deelname in deze groepen te stimuleren.

In dit rapport onderzochten we de uitbesteding van gemeentelijke sporttaken. Het blijkt dat 68 procent van de gemeenten geen gebruik maakt van zogenaamde extern verzelfstandigde sportbedrijven voor het uitvoeren van sporttaken. 16 procent gebruikt een dergelijk sportbedrijf voor sportaccommodaties, 4 procent voor sportbeleid en activering en 13 procent voor beide taken. Voor beide taakvelden zien we verschillen in de besteding per gemeente. Gemeenten zonder een extern verzelfstandigd sportbedrijf geven meer geld per inwoner voor het taakveld accommodaties uit. Voor gemeenten die (deels) gebruik maken van een dergelijk sportbedrijf is dat andersom. Hoewel de uitbesteding van de exploitatie daarmee goedkoper lijkt, kunnen we dit niet duidelijk vaststellen. Het is denkbaar dat gemeenten die uitbesteden minder voor sportaccommodaties over hebben. Dit zien we overigens niet terug aan een verschil in de investeringen in sportaccommodaties. Een andere reden voor het verschil kan zijn dat sportbedrijven vooral met gemeenten in zee gaan waarvan ze positieve verwachtingen hebben over de winstgevendheid van de exploitatie.

Referenties

Bakker, S. & Werff, H. van der (2013). Beleid, eigendom, beheer en exploitatie. In: H. van der Werff & K. Breedveld (Reds.). *Zwemmen in Nederland. De zwemsport in al zijn facetten nader belicht.* (p.182-200). Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Dool, R. van den (2017). *Ontwikkeling sportdeelname naar sporttakken* (factsheet 2017/14). Utrecht: Mulier Instituut.

Dool, R. van den & Hoekman, R. (2017). *Gemeentelijke uitgaven aan sport. Een overzicht van de ontwikkelingen (2010-2016)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Dool, R. van den & Hoekman, R. (2018). *Gemeentelijke uitgaven aan sport. Een overzicht van de ontwikkelingen (2010-2017)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Dool, R. van den (2018). *Monitor sportuitgaven gemeenten: een overzicht van de uitgaven in 2017*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hoeymakers, R. & Hoekman, R. (2018). *Sport en GR2018 : burgers over lokale sportstandpunten en sportbeleid* (factsheet 2018/2). Utrecht: Mulier Instituut.

Hoekman, R. & Reitsma, M. (2018). *Sport in collegeprogramma's 2018: samen, duurzaam en gezond*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hoekman, R., Straatmeijer, J. & Breedveld, K. (2014). *Voorstudie financiële aspecten van sport*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hoekman, R. & Tiessen-Raaphorst, A. (2014). *Sport en GR2014. Burgers over lokale sportstandpunten en sportbeleid* (factsheet). Utrecht/Den Haag: Mulier Instituut/Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Hoekman, R. & Dool, R. van den (2015). *Gemeentelijke uitgaven aan sport. Een overzicht van de ontwikkelingen (2010-2015)*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hoekman, R. & Maat, K. van der (2017). *Monitor Lokaal Sportbeleid 2016: faciliteren, activeren en inspireren*. Utrecht: Mulier Instituut.

Hoekman, R., Floor, C. & Stam, W. van (2019). *Exploitatie van sportaccommodaties. Een verkennende studie*. Utrecht: Mulier Instituut.

RIVM (2020). *Informatie van de website sport en bewegen in cijfers*. Geraadpleegd op 15 januari 2020, van www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks

Schadenberg, B. & Eldert, P. van (2019). Exploitatie- en beheersvraagstukken. In Hoekman et al. (2019), *Jaarrapport Duurzame Sportinfrastructuur 2019* (pp. 33-46). Utrecht: Mulier Instituut.

SPSS (2001). *The SPSS Twostep cluster component. A scalable component enabling more efficient customer segmentation*. Chicago: SPSS Inc.

Wezenberg-Hoenderkamp, K. & Hoekman, R. (2016). Sportaccommodaties in de toekomst. In: H. Van der Poel, K. Wezenberg-Hoenderkamp & R. Hoekman (Reds.). *Sportaccommodaties in Nederland. Kaarten en kengetallen.* (p.312-345). Utrecht/Nieuwegein: Mulier Instituut/Arko Sports Media.

Bijlage 1. Bewerking financiële data gemeenten (IV3)

Gemeenten en andere overheden, zoals provincies en waterschappen, zijn verplicht om hun uitgaven en inkomsten te verantwoorden. Zij vullen daartoe een gestandaardiseerd formulier in. Het Centraal Bureau van de Statistiek verzamelt deze gegevens en stelt deze aan derden voor analyses ter beschikking. De gegevens staan bekend als IV3-data (Informatie voor derden).

Voor deze rapportage gebruiken wij de cijfers van de jaarrekeningen van de gemeenten. Deze komen rond juni beschikbaar na goedkeuring door de gemeenteraad. Begin juli leveren de gemeenten de gegevens in eerste instantie aan. Vervolgens volgt aan het eind van de zomer een tweede gelegenheid om eventuele fouten te corrigeren. Het Mulier Instituut downloadt de gegevens van de tweede ronde. Het CBS biedt de data via een website aan. Naast de jaarrekeningen downloaden we ook de begroting van het lopende jaar. Dit betreft de stand per 14/11 van het voorafgaande jaar.

De gemeenten leveren gegevens voor elk taakveld aan. Voorbeelden van taakvelden zijn: sport, stedenbouw en openbaar bestuur. Binnen deze taakvelden verantwoorden zij vervolgens financiële categorieën zoals subsidies, rente-uitgaven, lonen en inkoop. Bij vrijwel elke categorie worden uitgaven en inkomsten onderscheiden.

Gemeenten leveren soms geen gegevens aan. Per jaar betreft dit slechts enkele gemeenten. Soms hangt het niet aanleveren samen met een fusie met een andere gemeente. Het gevolg is dat het totaalbedrag aan uitgaven marginaal lager uitvalt dan het in werkelijkheid zal zijn. In de loop der tijd zijn gemeenten gefuseerd. De verdwenen gemeenten komen uiteraard niet meer in dit rapport terug in de jaarcijfers van na de fusie. Voor de jaren dat zij nog wel bestonden, tellen deze gemeenten gewoon mee. Nieuwgevormde gemeenten tellen ook mee in de jaarcijfers. Soms gaan kleinere gemeenten op in grotere gemeenten. Hierdoor wijzigen de grotere gemeenten enigszins qua samenstelling.

Het CBS publiceert op Statline ook informatie uit de IV3-data. Voor hun publicaties zoeken zij naar inconsistenties in de data en vragen bij de gemeenten onduidelijkheden na. Netto heeft dat tot gevolg dat de jaaruitgaven 2 miljard euro lager uitvallen, ofwel 4 procent (voor 2013 62,650 vs 60,356 miljard). Na een eerste correctieronde publiceren zij in december, na het verslagjaar, de voorlopige cijfers. De definitieve cijfers komen op Statline in december van het jaar erop. Voor sport is het in 2013 gevonden verschil relatief kleiner (< 1%; 1,190 miljard vs. 1,182 miljard). De correcties die het CBS doorvoert, zijn niet voor derden beschikbaar. Daarnaast publiceert het CBS geen gegevens naar gemeenten en nemen zij een groot deel van de taakvelden en financiële categorieën samen waardoor andere samenvoegingen niet meer mogelijk zijn. Mede omdat de definitieve cijfers ruim een jaar later beschikbaar zijn, hebben wij gekozen om de ongecorrigeerde data te publiceren. Dit betekent dat met name op gemeentelijk niveau de uitkomsten minder betrouwbaar zijn. Dit heeft dan vooral betrekking op het aandeel sportuitgaven in de totale uitgaven, aangezien de sportuitgaven zelf nauwelijks door het CBS worden gecorrigeerd.

De cijfers vanaf 2017 (realisatie en begroting) zijn door een nieuwe opzet van de verantwoording niet meer goed te vergelijken met de cijfers van de periode 2010-2016 (zie verder bijlage 3).

Bijlage 2. Financiële categorieën

In tabel b2.1 staan de voor sporttaakvelden 5.1 en 5.2 gebruikte categorieën vanaf 2017. Tussen haakjes is aangegeven welke typen sportuitgaven/inkomsten hierbij waarschijnlijk horen. Voor de analyse zijn deze categorieën in enkele hoofdgroepen ingedeeld die voor de rapportage zijn gebruikt. Per 2018 zijn enkele categorieën in een andere hoofdgroep geplaatst (4.3.1 en 7.5). Voorafgaand aan deze tabel geven we weer hoe een specifieke categorie zoals buurtsportcoaches in de IV3 data zijn terug te vinden.

Herkennen van buurtsportcoaches in de gegevens

Niet alle sport gerelateerde uitgaven zijn terug te vinden in de IV3 staten voor sport. Het zou bijvoorbeeld interessant zijn om de uitgaven van de gemeenten voor buurtsportcoaches te kunnen traceren in de IV3 staten. Idealiter zouden deze ondergebracht zijn bij het taakveld *Sportbeleid en activering*. De uitgaven voor buurtsportcoaches zijn echter niet terug te vinden. De gemeenten krijgen 40 procent van de kosten voor buurtsportcoaches van het rijk vergoed. Deze geormerkte inkomsten boeken zij op het taakveld *Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds* (0.7; daarbinnen op functie 4.3.1 Inkomstenoverdracht Rijk). Via onder andere salarissen en subsidies besteden de gemeenten deze gelden behalve op de twee taakvelden voor sport, ook op het taakveld onderwijs (4.3; o.a. docenten LO) en cultuur (5.3).

Tabel b2.1 Gebruikte categorieën voor sport (5.1 en 5.2) vanaf 2017 (L zijn lasten, B baten)

	Sportbeleid & activering (5.1)	Sportaccommodatie (5.2)
1 Salarissen en sociale lasten (in dienst gemeente)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
2. Belastingen		
2.1 Belastingen (L, vooral voor accommodaties)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
2.2.1 Belastingen op producenten (B)	Stimulering/beleid	Overig
2.2.2 Belastingen op huishoudens (B)	Stimulering/beleid	Overig
3 Goederen en diensten		
3.1 Grond (B-L, marginaal)	Stimulering/beleid	Investing/afschrijving
3.2 Duurzame goederen (B-L, aanschaf sportmateriaal)	Stimulering/beleid	Investing/afschrijving
3.3 Pachten (B-L, baten van grond sportterreinen)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
3.4.1 Sociale uitkeringen in natura (L, marginaal)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
3.4.2 Eigen bijdragen en verhaal sociale uitkeringen in natura (B, marginaal)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
3.5.1 Ingeleend personeel (L, personeel tijdelijk inhuren)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
3.5.2 Uitgeleend personeel (B)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
3.6 Huren (B, opbrengst accommodaties)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
3.7 Leges en andere rechten (B, vooral accommodaties)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
3.8 Overige goederen en diensten (L5.1 mogelijk voor Buurtsportcoach; L5.2 uitbesteed onderhoud; B entreegelden)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
4 Overdrachten		
4.1.1 Sociale uitkeringen in geld (L, marginaal)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
4.1.2 Verhaal sociale uitkeringen in geld (B, marginaal)	Stimulering/beleid	Exploitatie intern
4.2 Subsidies (L5.1, voor sportverenigingen; L5.2 voor exploitatie door derden zoals stichting)	Subsidie stimulering	Exploitatie extern
4.3.1 Inkomstenoverdracht - Rijk (B-L, marginaal)	Uitbesteding sportbeleid	Exploitatie extern
4.3.2 Inkomstenoverdracht - gemeenten (B-L; van gemeenten, maar niet als 4.3.3)	Uitbesteding sportbeleid	Exploitatie extern

Tabel b2.1 Vervolg – Gebruikte coderingen voor sport (5.1 en 5.2) vanaf 2017 (L zijn lasten, B baten)

	Sportbeleid & activering (5.1)	Sportaccommodatie (5.2)
4.3.3 Inkomensoverdracht - gemeenschappelijke regelingen (B-L5.1 regionaal sportbeleid; L5.2 gezamenlijk beheer accommodatie)	Uitbesteding sportbeleid	Exploitatie extern
4.3.4 Inkomensoverdracht - provincies (B-L, marginaal)	Uitbesteding sportbeleid	Exploitatie extern
4.3.5 Inkomensoverdracht - waterschappen (B-L, marginaal)	Uitbesteding sportbeleid	Exploitatie extern
4.3.6 Inkomensoverdracht - ov overheden (B-L5.1 uitvoering stimulering door sportstichtingen)	Uitbesteding sportbeleid	Exploitatie extern
4.3.7 Inkomensoverdracht - Europese Unie (B-L, voor 5.2)	Uitbesteding sportbeleid	Subsidie clubs
4.3.8 Inkomensoverdracht - overig instellingen en personen (L5.1 reductie sportkosten individuen, L5.2 subsidie voor exploitatie accommodaties door clubs; B eigen bijdrage)	Uitbesteding sportbeleid	Subsidie clubs
4.3.9 Inkomensoverdracht - onverdeeld (B-L, marginaal)	Overig	Overig
4.4.1 Kapitaaloverdracht - Rijk (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
4.4.2 Kapitaaloverdracht - gemeenten (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
4.4.3 Kapitaaloverdracht - gemeenschappelijke regelingen (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
4.4.4 Kapitaaloverdracht - provincies (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
4.4.5 Kapitaaloverdracht - waterschappen (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
4.4.6 Kapitaaloverdracht - ov overheden (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
4.4.7 Kapitaaloverdracht - Europese Unie (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
4.4.8 Kapitaaloverdracht - overige instellingen en personen (B-L, commerciële sportbeheerder)	Overig	Investering/afschrijving
4.4.9 Kapitaaloverdracht - onverdeeld (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
5.1 Rente (B-L, relevant voor 5.2)	Overig	Investering/afschrijving
5.2 Dividenden en winsten (B, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
6.1 Financiële transacties (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
7 Mutaties en afschrijvingen		
7.1 Mutatie reserves (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
7.2 Mutatie voorzieningen (B-L, marginaal)	Overig	Investering/afschrijving
7.3 Afschrijvingen (L van accommodaties)	Overig	Investering/afschrijving
7.4 Toegerekende reële en bespaarde rente (B-L, voor 5.2)	Overig	Investering/afschrijving
7.5 Overige verrekeningen (B-L, veranderen status activa/passiva)	Overig	Investering/afschrijving

Bijlage 3. Aanpassingen IV3 registratie per 2017

In het IV3-registratiesysteem is de overhead met ingang van 2017 op een andere manier berekend. Dit heeft tot gevolg dat de (netto) uitgaven van de diverse taakvelden zoals sport over het algemeen wat lager uitvallen. Een andere aanpassing betreft de definitie van de twee taakvelden voor sport. Vanaf 2017 is gekozen voor sportstimulering en voor accommodaties. Voor 2017 betrof het onderscheid de vorm van de sport (wel of niet op een veld).

Met enig kunst en vliegwerk kunnen we de huidige reeks met de reeks 2010-2016 vergelijken. Het uitgangspunt daarbij is dat een groot deel van de kosten voor de lonen en overige verrekeningen die voorheen onder sport geboekt zijn, vanaf 2017 aan de overhead toevalt. Het betreft de loonkosten en het geschatte loonaandeel in de categorie 'Overige verrekeningen van kostenplaatsen'. De schatting voor de laatste categorie is 60 procent (dit is een aanname). Van de som van deze twee categorieën trekken we de loonkosten van 2017 af (de categorie overige verrekening ontbreekt voor 2017). Het bedrag dat overblijft voor de jaren 2010-2016 wordt via de lonen aan sport toegerekend. Het aandeel hiervan in de uitgaven vormt een percentage van circa 5 procent. Het percentage verschilt per jaar, maar we houden 5 procent als voorbeeld aan. Hier komen de bijbehorende overheadskosten aan intermediairverbruik bij. Deze bedragen vormen een kwart van het eerder genoemde percentage. De correctie komt daardoor op 6,3 procent uit ($5 + 1,3$). Voor het effect van de investeringen op de overhead is de verwachting dat deze 0,3 procent correctie vraagt. De totale correctie komt dan op 6,6 procent van de sportuitgaven uit. Aldus ontstaat een gecorrigeerde schatting van de uitgaven aan sport. Door vervolgens de baten op te tellen, komen de netto uitgaven voor de periode 2010-2016 op 88 tot 92 procent van de in eerdere rapporten vermelde bedragen uit.

